ש ל ח

א. כבר דובר כמה פעמים[1], ש־תוכנה העיקרי של כל סדרה (כל הפרשיות שבה) מרומז בשם שהיא נק' ע"פ (מנהג ישראל אשר) תורה (הוא). וכן בסדרה דשבוע זה — שנקראת בשם "שלח", ומזה מובן שבשם זה מתבטאת הנקודה העיקרית של ה־ענינים המדוברים בכל הפרשיות שב־הסדרה.

וצריך להבין:

נקודת הענין ד"שלח (לך אנשים)", הרי הוא רק סיפור קורות בנ"י בה־יותם במדבר, ולא מצוה שנצטוינו לקיימה וכיו"ב, בפרשיות שבסדרה זו הבאות לאחרי סיפור המרגלים — יש בהן מצות לדורות, ומה גם ה־פרשה שבסיום הסדרה, שהיא מצות ציצית, היא מצוה כללית המביאה לזכירת כל תרי"ג מצות, כמ"ש[2] "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ", ואיך יתכן שהענין ד"שלח (לך אנשים)", שאינו אלא סיפור דברים[3], יהא "חשוב" יותר מהמצות שבסדרה, כולל מצות ציצית הכוללת את כל התרי"ג מצות, ועד שבשם זה ("שלח") מתבטאת הנקודה העיקרית של כל הסדרה?

ואף שבפשטות נקראת הסדרה בשם "שלח" לפי שתיבה זו באה בתחילת הסדרה, וכל הסדרה נקראת ע"ש ת־חלתה — הרי אף אם התחלתה היא סיבת השם, מ"מ מכיון שזהו שם עפ"י תורה הרי השם מורה על תוכן כל הסדרה, כנ"ל.

ב. ויובן זה בהקדים ביאור ב־מהות חטא המרגלים: בפשטות חטאו בזה שבאו וסיפרו[4] "כי עז העם ה־יושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם" — ולכאורה אינו מובן: הרי נשלחו לראות את "הארץ מה היא ואת העם היושב עליו החזק הוא וגו' ומה הערים גו' הבמחנים אם במב־צרים"[5]; ובהתאם לזה השיבו "כי עז העם וגו' ", ולמה יחשב זה לחטא? והרי, אדרבה, בזה מילאו את תפקידם לתור את הארץ?

והביאור: משה רבנו שלחם להוודע באיזה דרך ואופן קל יותר לכבוש את א"י, ובאיזה מקום כדאי יותר להתחיל הכיבוש — בדרך הטבע [כי מכיון ש"לא עביד קוב"ה ניסא ל־מגנא"[6] צריכים להשתדל בכל דבר

---

1) ראה שער היחוה"א פ"א. וראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך ובהנסמן שם.

2) טו, לט. וראה פרש"י שם. ולהעיר גם מברכות יב, ב.

3) ואף שגם הסיפורים שבתורה הם הוראות (דהרי תורה מלשון הוראה (זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק)) — מ"מ מזה שהוראות אלו נאמרו באופן של סיפור ולא באופן של מצוה, ואף לא כהוראה מפורשת — מוכח שאין בהן אותו התוקף אשר בהוראות גלויות, ועאכו"כ אותו התוקף שבציווי התורה.

4) יג, כח.

5) שם, יח־יט.

6) ראה דרשות הר"ן ד"ח: "ההקדמה הא' שחפץ השי"ת לקיים מנהגו של עולם בכל מה דאפשר ושהטבע יקר בעיניו לא ישנהו אלא לצורך הכרחי". וראה שבת נג, ב. ועוד.

— גם אם סוכ"ס יהי' זקוק לנס — לעשות התלוי בו בדרך הטבע ולמעט את מספר הנסים או את פרטי הנס[ז] עד כמה שאפשר], אבל בטוח הי' משה שיעלו ויכבשו וכו', כי כן ציוה ה'; אולם המרגלים, לאחרי שספרו ע"ד העם והערים והארץ הוסיפו והסיקו מסקנא "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו"[*ז], היינו שמחמת הקושיים שראו בכיבוש א"י בדרך הטבע הסיקו ש"לא נוכל לעלות" לכובשה, אע"פ שכן ציוה הקב"ה.

ג. עפ"ז מובן שההוראה מסיפור המרגלים היא שייכת לכללות התורה ומצות: יסוד עיקרי בקיום כל ה' מצות הוא — הידיעה, שמכיון שה' מצות הם ציווי הקב"ה, ברור הדבר שאפשר לקיימם[ט], כי אין הקב"ה מבקש אלא לפי כוחן[י].

והרי גם בשר ודם אם רק בדעת ידבר, לא יצוה לעשות דבר באם ידע שאין ביכולת המצווה לקיימו. ובפרט אם הציווי בא מאדם שעשה את "המצווה" — כמו אומן העושה כלי — שבודאי עושה אותו באופן שיוכל ל' מלאות התפקיד אשר בשבילו נעשה (אלא שהאדם עלול לטעות בחשבון) — ועאכו"כ מלך מלכי המלכים הקב"ה ועצם הטוב והצדק, שלא ידרוש מה' מצווה (שעשה אותו וכו') דבר שאין בכחו (כח שנתן בו) לקיימו (והרי אצלו לא שייך ח"ו טעות בחשבון).

אלא שלאחרי ידיעה זו, הרי גם בנוגע לקיום המצות — "אין סומכין על הנס"[10] [ואדרבה: ענין עיקרי במצות הוא לקיימם בדרך הטבע. כי מכיון שעיקר ענינם הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, במילא צריך להיות קיומם בדרכי הטבע דוקא, בכדי שטבע העולם עצמו (בחי' "תחתונים") ייעשה לדירה לו ית'[11]], ולכן צריך להיות "שלח גו' ויתורו גו'", בכדי לדעת באיזה אופן אפשר לקיים את המצוה דעלה נעלה בדרך הטבע.

ד. והנה מכיון שהוראה זו, שייכת ומוכרחת בכל המצות, לכן באה בענין וסיפור ההכנה לכניסה לא"י, לפי שה' כניסה לא"י הו"ע כללי בכל המצות כולן.

והביאור בזה: תוכן ומעלת א"י מבואר בכתוב[12]: "ארץ אשר גו' עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", היינו שבה ההשגחה העליונה היא באופן פנימי וגלוי (יותר מבשאר הארצות[13]), ז. א. שבאה"ק — גם בה'

---

7) כי כל האפשרי למעט — ה"ז "למגנא".

*7) יג, לא.

8) שמזה עוד הוראה: בכ"מ גם המרגלים אמרו "נעשה ונשמע", ואעפ"כ נכשלו בענין זה אח"כ, שמזה הוראת משארז"ל (אבות פ"ב מ"ד) "אל תאמין בעצמך" (וראה לקו"ש חי"ה ע' 138 ואילך).

9) שמו"ר רפכ"ט. במדב"ר פי"ב, ג. תנחומא נשא יא. וראה ע"ז ג, א.

10) ראה פסחים סד, ב. וח"א קיא, ב.

11) ועפ"ז יומתק למה לא רצה אדה"ז לקדש הלבנה כשעמדה הספינה מאלי' ע"ם נס (לקו"ד חי"ד ע' 1504).

12) עקב יא, יב.

13) ראה תענית י, רע"א ובחדא"מ מה' רש"א שם ד"ה א"י. וראה לקו"ת מסעי פט, ב. דרושים לשמע"צ צב, ג. וראה תניא פל"ב. אגה"ק סי"ד. סכ"ה (קלט, ב). תו"א לך יג, א. סידור קמט, סע"א.

גשמי שבארץ ועניניו, "נרגש" אלקותו ית' בגילוי יותר.

עפ"ז מובן, שהמשכת קדושה גלוי' — היינו אלקות — בענין ודבר גשמי, הרי זה בדוגמת כניסת (הדבר והפעולה והאדם הפועל ל)א"י. ז.א. שקיום כל מצוה ומצוה הוא בדוגמת כניסה ל־א"י[14], כי קיום המצות הוא, כנ"ל, המשכת אלקות בעניינים הגשמיים[15], שייעשו ע"ז דירה לו ית'.

ה. הוראה כללית נוספת (השייכת לכל המצות) ב"שלח גו' ויתורו את ארץ כנען":

קודם כל מצוה ומצוה על האדם להתבונן בתוכן המצוה שעומד לקיים[16], ולא רק בתוכנה הפרטי של מצוה זו הפרטית, אלא גם בתוכן וכוונה הכללי השוה בכל המצות — שהוא הולך לקיים רצונו ית', וכלשון כל ברכות המצות "אשר קדשנו במצותיו וצונו", שע"י קיומו את המצוה נעשה קדוש ומקיים הוא מה שציווה אותו הקב"ה, ועי"ז מתאחד עמו [וזהו לשון קדשנו[17] ול' מצוה — מל' צוותא וחיבור[18]].

וברכה זו מברכים לפני קיום ה־מצוה, "עובר לעשייתן"[19], להורות שלפני עשיית המצוה על האדם להת־בונן בתוכן וכוונה הכללי של כל המצות.

ועד"ז בלימוד התורה: צ"ל ברכו בתורה תחלה[20] "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ז.א. שהקב"ה נתן לנו את התורה כמו שהיא תורתו — אצלו ית'[21]; וחות־מים "נותן התורה" לשון הוה, כי "בכל יום יהיו בעיניך חדשים"[22] —

14) עפ"ז יומתק מה שלא נצטוינו לזכור בכל יום את הכניסה לא"י, אף שמצוות אנו לזכור יצי"מ בכ"י (בא יג, ג. פרש"י שם. ירושלמי ברכות פ"א ה"ו. טור או"ח סי' סו. שו"ע אדה"ז סי' סז ס"א. וראה ברכות יב, ב), וגם קרי"ס (ירושלמי וטור שם. שו"ע אדה"ז סי' סו סעיף יב) ומ"ת (שו"ע אדה"ז סימן ס סעיף ד) אף שבאו בהמשך אחד (וארא ו, ו־ח): והוצאתי גו' וגאלתי אתכם גו' ולקחתי אתכם לי לעם גו' והבאתי אתכם אל הארץ גו' (ובפרט שהכניסה לא"י היא התכלית דכהנ"ל)

— כי להיות שקיום כל מצוה הוא בדוגמת כניסה לא"י, אין צורך בזכירה מיוחדת, שהרי נזכרת היא בדרך ממילא כמה פעמים ביום ע"י קיום המצות שבכל יום [ע"ד מה דאי' בתניא (פמ"ז) ש"תקנו פ' יצי"מ בשעת ק"ש דוקא, אף שהיא מצוה בפ"ע ולא ממצות ק"ש כו' אלא מפני שהן דבר אחד ממש" — אלא שבק"ש בכדי שתהי' יצי"מ צ"ל ג"כ "שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלקותו ית' " ולכן צ"ל זכירת יצי"מ, משא"כ בגדו"ד].

15) להעיר מפתגם אדמו"ר הצ"צ: מאן דא ארץ ישראל (ראה לקו"ש ח"ב ע' 621) — נתבאר בלקו"ש ח"י ע' 3.

16) ראה תניא פמ"א (נו, ב). ועוד.

17) ראה תניא פמ"ו (סה, ב).

18) לקו"ת בחוקותי מה, ג.

19) פסחים ז, ב. וש"נ.

20) נדרים פא, א. וראה ב"ח לטאו"ח סמ"ז.

21) משלי ח, ל. וראה תניא קו"א ד"ה דוד זמירות.

22) פרש"י תבוא כו, טז. וראה גם פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יב. (ובפרש"י ואתחנן ו, ו (מספרי שם) "כחדשה" — כי אף שזהו חדש, ה"ז חידוש הישנות). ובנוגע ללימוד התורה בפרט ראה ברכות (כב, א): "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע". וראה ברכות סג, ב. לקו"ת סוכות פא, ג. ובלשון ה' צפע"נ (ראה בהנסמן בצפע"נ עה"ת בראשית ה, א) דבר נמשך, נצחי.

בכ"ז על האדם להתבונן קודם לימוד התורה.

וזוהי הוראת „ויתורו את ארץ כנען" הנאמר בתור הכנה לכניסה לא"י: לפני קיום המצוה צריך האדם „לתור" ולהתבונן בענינה וכוונתה ותכליתה של התורה והמצוה שבא ללמוד ולקיים.

עפ"ז מובן איך שתוכנו של „שלח" — שמשה הוא המשלח[22] (ועד"ז — בחי' מרע"ה שבכל נפש ונפש מבית ישראל[23]) היא הנקודה היסודית דכל פרשיות הסדרה, שכולן נקראות „שלח", ולא עוד אלא שנאמרה בתחלת הסדרה, קודם שנאמרו הציווים שבה — כי הוראות הנ"ל הנלמדות מסיפור שילוח המרגלים, באות כהקדמה ויסוד לכל המצות.

ו. אמנם עפ"י הנ"ל צריך להבין: מאחר שהענין ד„שלח גו' ויתורו את ארץ כנען" יש בו הוראות עיקריות ויסודיות, הרי לכאורה הו"ע הכרחי, ולמה תלה הקב"ה ענין זה בדעתו ורצונו של משה באמרו: „שלח לך — לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח"[24]?

ויובן עפ"י המבואר לעיל, שתכלית קיום התורה ומצות היא להמשיך אלקות בעניינים הגשמי', ובאופן האמור במדרש[25] בנוגע לחידוש דמ"ת — „תחתונים יעלו לעליונים".

והנה החילוק שבין עליון דנדו"ד לתחתון — בין בורא כביכול לנברא — הוא, שבורא הוא בחי' משפיע ונברא הוא בחי' מקבל; הנברא מצ"ע אין לו כל מציאות, והוא „מקבל" כל מציאותו מהבורא. והיות שענין מתן התורה והמצות הוא שהתחתון יתעלה לבחי' העליון, כביכול, הרי מובן ש־תוכן עלי' זו היא שהתחתון יתעלה להיות בבחי' משפיע כמו העליון

(וכמרז"ל[27] „נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", שהוא בחי' משפיע כביכול במעשה בראשית[28], וכן בתורה הרי אמרז"ל[29] שהקב"ה חייך ואומר „נצחוני בני נצחוני בני" [שהרי זהו אמיתית ענין שותף, שלפעמים „מנצח" שותף זה ולפעמים — השני]) וישראל מוסיפים[30] ומשפיעים[31] בתורה.

ועפי"ז מובן זה שההוראות הנ"ל שבענין „שלח גו' ויתורו גו'" לא נאמרו באופן של ציווי, אף שמוכרחות הנה — כי כאשר האדם מקיים ציווי

---

23) ובעת השילוח — המרגלים כשרים היו (במדב"ר פט"ז, ה. תנחומא שלח ד. פרש"י פרשתנו יג, ג).

24) תניא רפמ"ב.

25) פרש"י ר"פ שלח מבמדב"ר פט"ז, ח. ותנחומא שלח ד"ה.

26) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

27) שבת י, א. קיט, ב. טור או"ח סי' רסח. שו"ע אדה"ז שם ס"א. וראה או"ת להה"מ בראשית ד"ה כל האומר ויכולו (ג, ג. בהוצאת קה"ת תשל"ג).

28) להעיר מב"ר פצ"ח, ג: מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות. וראה מכתב כללי (ושיחת) י"א ניסן תשל"ב (נדפסו בהגדה של פסח עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת תשל"ו) ע' שי"מ).

29) ב"מ נט, ב. וראה ר"ה (כה, א): „אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזידין אתם אפילו מוסיין".

30) וחיוב הוא „לאפשא להי" (זהר ח"א יב, ב. תו"א מקץ לט, ד).

31) שלכן בכ"מ נקראו התורה כלה וישראל חתן (ראה לקו"ת תצא לו, סע"א. ברכה צג, ד ואילך).

של הקב"ה, הנה אף שעי"ז מתעלה כו', בכ"ז עדיין אינו מתעלה לשלימות בחי' משפיע — בחי' "עליונים", שהרי סו"ס אינו אלא מקיים ציווי (שזהו גם נתינת כח מ)הבורא, ז. א. שעדיין הוא (מקצתו) "מקבל" מהבורא. משא"כ כאשר הענין נעשה באופן של "לדעתך", שמקיימו מעצמו ובכח עצמו, הרי הוא מתעלה להיות בבחי' משפיע כביכול, שהרי הוא עושה כן מדעתו ומרצונו הוא.

ומזה מובן בעומק יותר טעם הקדמת סיפור שילוח המרגלים להציווים, כי לא רק ההוראות שבענין ד"שלח" הן הוראות כלליות הנוגעות לכל ענין התורה ומצות, אלא גם האופן שבו באו הוראות אלו מלמד תכלית הכוונה דתו"מ — "תחתונים יעלו לעליונים".

(משיחת ש"פ שלח תשל"ב)